

HAJAS BARNABÁS

TÖMEGRENDEZVÉNYEKHEZ KAPCSOLÓDÓ RENDÉSZETI TEVÉKENYSÉGEK VIZSGÁLATA – MÓDSZERTAN ÉS TAPASZTALATOK

Számos olyan indikátor közül választhatunk, amelyek egy adott szerv tevékenységének kultúráját, illetve kulturáltságát mutathatják. Egy negyvenegynéhány- ezres, hierarchizált rendvédelmi szerv szervezeti kultúrájának egyik lehetséges – meglátásom szerint igen pedig tanulságos – jellemzője lehet, hogy a testület, annak egyes vezetői, valamint munkatársai miként fogadják egy, a tevékenységét vizsgáló másik szerv folyamatos és megkülönböztetett figyelmét, állandó érdeklődését, és nem utolsó sorban határozott szakmai kritikáját.

1. Bevezető

2008. januárjában Szabó Máté ombudsman munkatársait arról tájékoztatta, hogy három alapjogi – köztük a gyülekezési jog érvényesülését vizsgáló – projektet indít. Parázs vita alakult ki arról, hogy milyen módszerekkel lehet egy ilyen projektet sikeressé tenni. Ennek során arról győztük meg a biztost és a projektben közreműködő munkatársainkat is, hogy az eredményesség záloga a számos – lehetőleg (legalább részben) helyszíni tapasztalatokon alapuló – hivatalból elrendelt vizsgálatban rejlik. Az elhatározást tett követte, és 2008. márciusában az országgyűlési biztos levélben tájékoztatta az országos rendőrfőkapitányt a közterületi rendezvényekkel kapcsolatos első, mintegy tíz napon keresztül tartó vizsgálat elrendeléséről. Nos, ekkor jöttünk rá, hogy a tömegrendezvények vizsgálata sokkal összetettebb kérdés, mint ahogy azt nagy lelkesedésünkben és első tettvágyunkban gondoltuk volna.

Egyszerűen odamegyünk? Ha a tömegben vagyunk, hogyan szerzünk tudomást az egyes rendőrségi intézkedésekről? Miként kerülhet el annak látszata, hogy az ombudsman, vagy munkatársai egyik, vagy másik rendezvény célkitűzéseivel egyetértenek? Szükséges-e a Rendőrséggel az egyes rendezvények alatt állandó kapcsolatot tartanunk? Ha igen, mikortól, meddig, milyen módon? Bejelentett, vagy be nem jelentett vizsgálat a célravezetőbb? Szükséges-e a szervezőkkel kapcsolatot tartanunk? Kitől, milyen információt kérünk a vizsgálat előkészítése során? A helyszínen hogyan juthatunk a legfontosabb, a rendezvényre, illetve az ahhoz kapcsolódó rendőrségi intézkedésekre vonatkozó információkhoz? Az adott közterületi rendezvényhez kapcsolódó vizsgálatunk „megtől meddig” tartson, vagyis mely elemek legyenek az elsők, és melyek az utolsók, amelyeket vizsgálódási körünkbe vonhatunk?

Hasonló, rendszeres (egysek szerint csaknem állandó) közterületi vizsgálatnak, vagy akár tapasztalatszerzésnek nem csak Magyarországon, de külföldön sem volt kialakult módszertana. Az egyetlen, tárgyát tekintve hasonló, jellegét (ti. ez nem egy állami szervezet vizsgálata, hanem társadalomtudományi kutatás volt) tekintve azonban eltérő, mégis valamiképp ötletadónak, esetleg mintának tekinthető munka a 90'-es évek elejének londoni

demonstrációinak elemzése tekinthető.²⁵⁷ Annnyiban pedig módszertani hasonlatosság is felfedezhető, hogy vizsgálatunk alapvető eszköze a helyszíni megfigyelés volt.

2. A vizsgálatok módszerét meghatározó szabályozási környezet

Az egyes vizsgálatok tervezése során figyelemmel kellett lennünk a jogszabályi környezetre is. Ennek során elsősorban az Alkotmányban és az állampolgári jogok országgyűlési biztosáról szóló 1993. évi LIX. törvény (Obtv.) által meghatározott lehetőségeket és korlátokat kellett szem előtt tartani. Emellett pedig különös figyelemmel voltunk a rendezvények biztosításának kereteit meghatározó jogszabályok, és állami irányítás egyéb jogi eszközei – így a teljesség igénye nélkül: a központi államigazgatási szervekről, valamint a Kormány tagjai és az államtitkárok jogállásáról szóló 2006. évi LVII. törvény (a továbbiakban: Ksztv.), a Rendőrségről szóló 1994. évi XXXIV. törvény (a továbbiakban: Rtv.), az Igazságügyi és Rendészeti Minisztérium Szervezeti és Működési Szabályzatáról szóló 16/2008. (MK 106.) IRM utasítás (a továbbiakban: IRM SZMSZ), a Rendőrség Szolgálati Szabályzatáról szóló 62/2007. (XII. 23.) IRM rendelet (a továbbiakban: Szolgálati Szabályzat), a Magyar Köztársaság Rendőrsége Öltözködési Szabályzata kiadásáról szóló 12/2006. (IX.27.) ORFK utasítás (a továbbiakban: Öltözködési Szabályzat), a Magyar Köztársaság Rendőrségének Csapatszolgálati Szabályzata kiadásáról szóló 11/1998. (IV. 23.) ORFK utasítás (a továbbiakban: Csapatszolgálati Szabályzat) rendelkezéseire.

Az országgyűlési biztos számára a törvény ugyanakkor – szerencsés módon – más állami szervekhez képest szélesebb körben teszi lehetővé hivatalbóli vizsgálatok lefolytatásának lehetőségét. Az ombudsman eljárásának tehát nem szükségképpen előfeltétele sem az alapvető jogai sérelmére hivatkozó panaszos, sem pedig a sérelmet megfogalmazó beadvány (panasz). A korábbi ombudsmanok gyakorlatától sem volt idegen, hogy egyes területeken átfogó, hatásukat tekintve preventív jellegű vizsgálatokat folytattak, melynek során különböző intézményeket látogattak végig, így a gyakorlatban győződhetek meg például sorkatonák, a fegyveres szervek hivatásos állományú tagjainak (konkrét esetekben a tűzoltók és a rendőrök), élet- munkakörülményeiről, vagy éppen a fogvatartottak jogainak érvényesüléséről. Ugyancsak az ombudsmani intézmény jellemzője, hogy az adott ügy vizsgálata során meglehetősen széleskörű vizsgálati jogosultság áll a rendelkezésére. A vizsgált szervek kötelesek a biztost minden általa feltett kérdésben érdemben tájékoztatni, vele – és a nevében eljáró munkatársakkal – együttműködni, tőrni az ellenőrzés lefolytatását. A korábbi gyakorlatban sem számítottak különlegesnek a helyszíni, sőt a be nem jelentett vizsgálatok. Így a tűzoltók élet- és munkakörülményeire vonatkozó vizsgálat során csaknem valamennyi tűzoltó-parancsnokságon előzetes bejelentés nélkül jelentünk meg azért, hogy ellenőrizhessük az alapjogok érvényesülését. E vizsgálatok tapasztalatait természetesen az egyes helyszíni vizsgálatok tervezése során is messzemenőig felhasználtuk.

Feltehetőleg – részben – más szempontokkal, más módszertannal folytattuk volna vizsgálatainkat egy jogvédő civil szervezet, vagy egy kutatóintézet munkatársaiként. Természetesen mindez nem jelenti azt, hogy a vázolt kereteken belül ne vezetett volna minket a tudományos érdeklődés, illetve a tapasztalatok tudományos feldolgozásának igénye. Ugyanakkor hatalmas helyzeti előnyben is voltunk a „civiliekhez” képest:

²⁵⁷ P. A. J. Waddington: Liberty and order: Public order policing in a capital city. UCL Press. London, 1994.

lényegesen szélesebb információs háttérrel, és vizsgálati jogosultsággal rendelkezünk, így az egyszerű szemlélődéssel kialakíthatónál lényegesen összetettebb képet kaptunk az egyes rendezvényekről.

3. A felkészülés

Valamennyi helyszíni vizsgálatot gondos információgyűjtés előzött meg. Ennek során – különösen az év második felétől – az egyes rendezvényekre vonatkozó rendőrségi információk mellett az internetes újságokból, vagy különféle – sokszor a demonstrációs szcénén kívül kevéssé ismert – internetes portálokról tájékozódunk. Ezen ismeretek jellemzően a bejelentett rendezvények időpontjára, szervezőjére, helyszínére, útvonalára, napirendjére, a demonstráción várhatóan megjelenő közismert személyekre, esetleg a demonstrációval szolidaritást vállaló, vagy éppen magukat azzal szemben meghatározó csoportokra vonatkoztak.

Adódik természetesen a kérdés, hogy milyen szempontok alapján kerültek azon rendezvények kiválasztásra, amelyeket a helyszínen követtünk nyomon. Vannak olyan időpontok, amelyeken – sajnálatos módon – már-már hagyomány, hogy a jogalkalmazást meglehetősen súlyos alapjogi dilemmák, vagy „mindössze” nehezen kezelhető helyzetek elé állítják a rendezvények résztvevői. Ezekre jellemzően már előzetesen fel lehetett készülni: ide tartozott egyértelműen két nemzeti ünnepünk, az 1848 tavasza előtt tisztelgő március 15-éhez. és az 1956-os forradalom és szabadságharc eseményeire emlékező október 23-ához kapcsolódó rendezvények. Ugyancsak felkészültünk a „háromigenes” népszavazást követő demonstrációk figyelemmel kísérésére is. Hetekkel előre tervezhető volt emellett például a július 5-i LBMT-felvonuláson való részvétel is, tekintettel főként arra, hogy egyes radikális portálokon a szervezőket és a résztvevőket több előzetes fenyegetés is érte. Olyan esetek is előfordultak azonban, amikor a demonstrációkhoz hasonlóan az ombudsmani vizsgálatoknak is gyors reagálásúaknak kellett lenniük, így például a Hollán Ernő utcai „flashmob”-ként hirdetett rendezvény, vagy éppen az április 11-i, ugyancsak a Hollán Ernő utcából induló, a belvároson villámbejelentésekkel végigvonuló, végül a Clark Ádám téren feloszlott és körbezárt tüntetés esetében.

Kérésünkre a Rendőrség részletes listát bocsájtott rendelkezésünkre valamennyi, az adott napra (pl. március 14-15., október 22-23.) a gyülekezési jog hatálya alá tartozó, bejelentett közterületi rendezvényről. Az így összegyűjtött információk alapján tettünk javaslatot az országgyűlési biztosnak egyes közterületi rendezvények helyszíni vizsgálatára, továbbá ezek alapján terveztük meg lefolytatandó helyszíni vizsgálatokat is. E tervezés – és így az aktuális prioritások felállítása – során figyelemmel voltunk a korábbi tapasztalatokra is. Így ideális esetben akár hetekkel az esemény előtt tudhattuk, hogy mely rendezvényeken fogunk részt venni. Természetesen – és sajnos ez volt jellemző – nemhogy hetekkel, de sokszor napokkal, vagy csak órákkal az egyes rendezvények előtt szereztünk azokról tudomást. Ilyenkor pedig a tervezés is meglehetősen elnagyolt volt, leginkább csak a rendezvény helyszínére és szervezőjére vonatkozó ismereteink voltak, így csak azt tudtuk biztosan, hogy „odamegyünk, megnézzük, és majd meglátjuk”.

Csaknem másfél év távlatából úgy vélem, hogy a helyszíni megfigyelés, mint vizsgálati módszer kellő rugalmasságot biztosított vizsgálataink lefolytatására. A helyszíni

vizsgálataink tervei ugyanis alapvetően flexibilisek voltak, ezért általában nem okozott különösebb nehézséget azok adaptálása a megváltozott helyzetekre.²⁵⁸

4. Együtműködés a Rendőrséggel

Az eredményes helyszíni vizsgálatokhoz elengedhetetlenül szükséges volt a rendőri szervekkel, első sorban a Budapesti Rendőr-főkapitánysággal (BRFK) és az Országos Rendőr-főkapitánysággal (ORFK) való szoros együtműködés. Ennek megfelelően – amint arra már utaltam – a helyszíni vizsgálatok közös eleme volt, hogy a rendezvényeken való részvételünket csaknem minden esetben a Rendőrséggel folytatott személyes egyeztetés előzte meg.²⁵⁹ Ennek során a kezdeti időszakban – éppen a megfigyeléseink során személyes biztonságunk érdekében – első sorban az együtműködés mikéntje volt a fő kérdés. Később már egyfajta előzetes tapasztalatcserére is sor került.²⁶⁰

Általában a kijelölt rendőrségi kapcsolattartó²⁶¹ vagy a rendőri vezetők tájékoztattak minket arról, hogy miként, milyen erővel kerül sor a rendezvények biztosításra, vagy éppen hogyan épültek be a korábbi ombudsmani javaslatok a rendőrségi tömegkezelési, biztosítási, igazoltatási gyakorlatba.

Elvi és gyakorlati kérdést is felvetett a rendőrséggel való kapcsolattartás formájának kiválasztása. A két véglet – jelesül ne legyen kommunikáció közöttünk a megfigyeléseink alatt, illetve a rendőrségi kommunikációs csatornák igénybevételét kezdeményezzük – között közösen megtaláltuk az arany középutat: a kijelölt kapcsolattartót indokolt esetben (aktuális tájékoztatást, vagy lezárt területre történő beléptetést stb. kértünk) mobiltelefonon hívtuk, és indokolt esetben (friss, munkánkat közvetlenül is érintő információ,²⁶² vagy éppen tájékoztatás-kérés) ő is mobiltelefonon keresett bennünket. E beszélgetések amúgy sem magas számát és formalitását jelentősen csökkentette, ha éppen egy nemzeti radikális csoport rendezvényét figyeltük meg.²⁶³

Többször felvetődött, hogy folyamatosan pontosabb információk állhatnának rendelkezésünkre, ha a Rendőrségi Igazgatási Központban is lennének az Operatív Törzs mellett megfigyelőink. Hasonló indokokkal vetődött fel az is, hogy célszerű lenne EDR készüléket igényelni a megfigyelésekhez. Mindkét megoldást elvetettük, mivel az az Alkotmányból fakadó feladatok összemosódásához vezethetne: meggyőződésem, hogy az államhatalmi ágak elválasztásának elvéből következően az Operatív Törzsben, vagy

²⁵⁸ Egy ismert blogger 2008. április 11-ei, a rendezvények kezdete előtt rövid idővel bejelentett budapesti rendezvényeinek következő helyszínét csak az egyes rendezvények végén közölte a szervező, így kellő rugalmasság nélkül a vizsgálatot bizonyosan nem tudtuk volna lefolytatni.

²⁵⁹ Mindössze néhány alkalommal (Kendermag-tüntetés, Trianon-felvonulás, egy 2009 tavaszi, Kossuth téri Kormányellenes tüntetés, valamint a 2009. április 14-i ugyancsak Kossuth téri tüntetések) nem jelentettük be előre a helyszíni vizsgálat tényét a Rendőrségnek. Valamennyi ilyen esetben azonban a megfigyelés megkezdésével egyidejűleg jelenlétünket jeleztük.

²⁶⁰ A nagyobb publicitást kapott rendezvények közül csak a Kendermag-tüntetést és a Trianon-megemlékezést nem előzte meg ez az információcsere.

²⁶¹ Az esetek jelentős részében maga is rendőrségi (felső)vezető volt. (Pl. Budapest főkapitánya vagy annak helyettese.)

²⁶² Így szerzetünk tudomást arról, hogy 2008. október 23-án este a HVIM rendezvényéről B.Gy. ismert radikális vezetésével az Astoriához igyekvő csoport feltehetőleg felfegyverkezett, őket a Markó utcában fel fogják tartóztatni, s az intézkedés mint ilyen megfigyelésre érdemes lehet.

²⁶³ Tudomásunk szerint e körökben nem kimondottan jó ajánlólevél a „Jó napot kívánok Tábornok Úr” telefonos köszöntés.

amellett az ombudsmannak és munkatársainak csak igen kivételesen²⁶⁴ lehet keresnivalója. Az EDR rádió – hangsúlyozom: abszolút teoretikus – kérdése pedig emellett komoly, a megfigyelésben résztvevők biztonságát érintő problémákat is felvetett. Egyfelől nem vitás, hogy bármilyen „baj” esetén a leggyorsabban EDR-en keresztül lehet segítséget kérni. Másfelől azonban az EDR készülék birtoklása – egy önmagában sem veszélytelen, rendőrökkel ellenséges közegben – számunkra vállalhatatlan kockázatnak tűnt. Harmadrészt pedig – és a gyakorlat ezt tökéletesen alátámasztotta –, nem szolgálja az általunk folytatott megfigyelések sikerét, hogy az EDR rendszer biztosítja a pontos helymeghatározás lehetőségét.²⁶⁵

Az országos rendőrfőkapitány már az első vizsgálatkor kijelölt egy kapcsolattartó tisztet a törzsön belül, akivel közvetlen kapcsolatban álltunk, vagyis akitől bármikor, bármilyen helyzetben információt kérhettünk, és azonnal jelezhettük neki azt is, ha valahol problémás, visszásságra gyanút adó eseményt tapasztaltunk. A félreértések elkerülése érdekében hangsúlyozni kell, hogy ezt követően valamennyi bejelentett vizsgálat során kizárólag a kijelölt kapcsolattartón keresztül folytattunk bármiféle információcserét a Rendőrséggel. A vizsgálati tapasztalatok szerint kifejezetten szerencsétlen eset volt, amikor a helyszínt biztosító parancsnokot jelölték ki kapcsolattartónak, ugyanis feladatvégrehajtása miatt meglehetősen korlátozott volt a számunkra nyújtott információk köre.²⁶⁶)

A kijelölt kapcsolattartó – csaknem – minden esetben részletes információkat kapott a mozgásunkról, arról, hogy közülünk kik, mikor és melyik rendezvényen vesznek részt.²⁶⁷ Egyértelmű prioritást jelentett az, hogy az esetleges rendőri intézkedéseket (különösen tömegoszlatás, kényszerítő eszközök alkalmazása) a megfigyelés még véletlenül, vagy közvetetten se akadályozza. Hasonló súllyal esett latba, hogy jelenlétünk a vizsgálathoz képest elengedhetetleneken túl további feladattal ne terhelje a Rendőrséget, vagy ahogyan azt tőlünk kérték: „vigyázzunk magunkra, és ne kerüljünk bajba”. E prioritások messzemenő teljesítése érdekében a Rendőrségtől kapott biztonsági javaslatok maradéktalan betartására törekedtünk.

Kizárólag abban az esetben tekintettünk el attól, hogy a kapcsolattartót pontos helyzetünkről részletesen tájékoztassuk, amikor célszerűnek látszott megfigyelésünket kilétünk felfedése nélkül folytatni.²⁶⁸

A kijelölt kapcsolattartótól – főszabályként – az adott rendezvénnyel kapcsolatban folyamatosan megkaptuk azokat az információkat, amelyek a megfigyeléshez szükségesek voltak. Így például, ha arról tájékoztattak bennünket, hogy azon a helyszínen, ahol tartózkodunk, a tömeggel szemben kényszerítő eszközök alkalmazása (különösen tömegoszlatásnál könnygáz vagy vízágyú használata) várható, akkor a kapott konkrét iránymutatásnak megfelelően a helyszínt elhagyva, biztonságos távolságból folytattuk a megfigyelést. Ilyen eset volt a március 15-i Blaha Lujza téri rendezvényt elhagyó csoport

²⁶⁴ Például máshogy nem biztosítható a testi épségük, vagy nagy kiterjedésű utcai harcok folynak, és máshonnan az alapvető információk sem szerezhetőek be.

²⁶⁵ Ritkán ugyan, de előfordult, hogy nem pont ott voltunk, mint ahol számítottak ránk.

²⁶⁶ Ez volt az egyetlen olyan eset, amikor az ombudsman közvetlenül az országos rendőrfőkapitánytól kért és kapott telefonon tájékoztatást.

²⁶⁷ Figyelemmel arra, hogy a rendezvények biztosításában a helyszínen és az Operatív Törzsben részt vevő rendőrtisztek köre éppúgy állandó, mint az általunk felállított kezdetben három-, majd négyfős csoport, meglehetősen hamar be tudtak minket és helyzetünket a térfigyelő kamerák képein is azonosítani, így lehetőségük volt minket esetenként – biztonságunk érdekében – egyes tervezett intézkedésekről vagy azok végrehajtásának módjáról is tájékoztatni.

²⁶⁸ Erre előre bejelentett vizsgálataink során mindössze három alkalommal került sor.

feloszlata a József körút – Üllői út kereszteződésében, ahol a tömegoszlátás tényleges megkezdése előtt, az ORFK kijelölt kapcsolattartójának javaslatára²⁶⁹ a megfigyelési pontot sürgősen elhagytuk, és – a minél teljesebb információk megszerzése érdekében – a Rendészeti Igazgatási Központban az ORFK Operatív Törzse mellett kialakított, videofallal felszerelt szobából figyeltük a további eseményeket. A biztonsági szabályok betartása és a kellő, ésszerű óvatosság szerencsére elegendőnek bizonyult – az LBMT-menet megfigyelése közben kapott néhány kószá tojást leszámítva –, atrocitás, bántalom vagy fenyegetés nem ért egyikünket sem.

Amint az adott helyzetben (pl.: rendőri záráson való áthaladás, vagy lezárt területre történő belépés érdekében) indokoltá vált, hivatali igazolványunk és megbízólevelünk felmutatásával igazoltuk magunkat, és közöltük jelenlétünk célját.²⁷⁰ Többször tapasztaltuk azonban, hogy a biztosításban részt vevő erők parancsnokai, esetenként pedig a munkatársai is – személyünk felfedése, vagy rajtunk lévő bárminemű megkülönböztető jelzés nélkül is – felismertek bennünket, mintha odafigyeltek, sőt esetleg vigyáztak is volna ránk.

5. A helyszíni megfigyelés

Magukon a tüntetéseken a megfelelő megfigyelési pontok kiválasztása nem minden esetben volt könnyű, mivel egyrészt párhuzamosan kellett figyelembe venni az események nyomon követhetőséget és a biztonságot, másrészt általában még arra is törekedtünk, hogy – független szemlélőként – szemmel láthatóan sem a demonstrálókkal, sem a biztosítást végző Rendőrséggel ne „keveredjünk”. A megfigyeléseket azonban több esetben eleve a Rendőrség által elzárt (biztonsági-műveleti) területről kellett végezni, mert innen lehetett megfelelően követni az eseményeket, a tüntetők, valamint az ellentüntetők, magatartását, illetve a biztosítást végző rendőrök ezekre is reagáló intézkedéseit, eljárásait. A dinamikus rendezvények (felvonulások, menetek) megfigyelésekor ráadásul több alkalommal is váltani kellett, például az Andrassy úton végigvonuló – és folyamatos dobálásnak kitett – LBMT-menetet egy ideig hátulról követtük, majd az Oktogontól a lezárt műveleti területről – jobb oldali szervizúton vonuló menet mellett, a középső úttesten haladva – követtük nyomon az eseményeket. Természetesen – különösen a rendezvényre történő beléptetés vizsgálata miatt – előfordult, hogy hosszabb-rövidebb ideig, kilétünk felfedése nélkül be kellett mennünk a rendezvény résztvevői közé.

A megfigyelés még az ellenőrzésnél is szűkebb kategória. Úgy véljük, hogy a helyszínen főszabályként saját észlelésű információk összegyűjtésére szolgál, s mint ilyen „egyirányú” jellegű. Tekintettel arra, hogy nem pusztán kívántunk semmi esetre sem egyfajta rendőrségi „tanácsadóként”, vagy „felügyelőként” feltűnni, de ezeknek még a látszatát is kerültük, és csak kivételesen indokolt esetben éltünk az alapvető joggal összefüggő visszasságra utaló körülmény jelzésének lehetőségével. Az egyik ilyen eset volt, amikor a szeptember 20-i Szabadság téri rendezvény feloszlata után – részben a rendőri kordonozás hiányosságait kihasználva – néhány száz demonstráló a közelben található, a közvetlenül azt megelőzően elkezdődött istentisztelet miatt éppen nyitva álló Hazatérés templomába menekült be. A templomot a Rendőrség nagy erővel körülzárta, és egy

²⁶⁹ A kapcsolattartó konkrétan megnevezte a következő intézkedéseket, és javasolta, hogy a helyszínt határozott léptekkel, de semmiképp sem futva pontosan mely irányba hagyjuk el.

²⁷⁰ Ilyenkor minden esetben azt közöltük, hogy „Az állampolgári jogok országgyűlési biztósának megbízásából a gyülekezési jog, valamint más alapvető jogok érvényesülésével, továbbá a közterületi rendezvényekhez kapcsolódó rendőri intézkedésekkel kapcsolatban helyszíni vizsgálatot folytatunk.”

szolgálati gépkocsira szerelt hangszóróval a tömeget feloszlásra szólította fel, egyúttal pedig megjelölte az elvonulás irányát. Ezt hallva a haladéktalanul jeleztük telefonon a kijelölt kapcsolattartónak, hogy alapjogi (és más) szempontból is rendkívül aggályosnak tartják az elrendelt intézkedést, amelynek mintegy „háttérül” az Országgyűlési Biztos Hivatalának Nádor utcai épülete szolgált. A jelzés után a feloszlási döntést visszavonták, a rendőri erők pedig szabad elvonulást biztosítottak a templomot elhagyó demonstrálók, illetve más ott-tartózkodók számára.

A közvetlen ombudsmani „beavatkozás”, jelzés a helyszínen tehát kivételesnek számított, a közvetlen és súlyos alapjogsérelem megelőzése volt a célja, s kizárólag a kapcsolattartó útján, a tájékoztatókérésrel párhuzamosan került rá sor. Több esetben pozitív tapasztalat volt, hogy az országgyűlési biztos munkatársainak személyes jelenléte önmagában is „visszatartó erejüként” képes hatni, ugyanis megfigyelhettük, hogy amikor az intézkedő rendőrök értesültek jelenlétünkről, a korábbi „nagyvonalúan” végrehajtott intézkedéseket előírászerűen kezdték foganatosítani.

Helyszíni megfigyeléseinket digitális fényképezőgéppel és digitális videokamerával készült felvételekkel,²⁷¹ feljegyzésekkel, valamint esetenként GPS helymeghatározóval felszerelt kézi számítógéppel (PDA) is dokumentáltuk. E dokumentációs módszernek köszönhetően tökéletesen rekonstruálni lehetett tevékenységünket, egyúttal alkalmasak voltak arra is, hogy amennyiben bárki vitatta volna megállapításainkat – erre hivatalos formában soha nem került sor –, álláspontunkat tökéletesen alátámasszák.

Figyelemmel arra, hogy gyakorlatilag teljesen szabadon mozogtunk a rendezvények között, átléphetünk a zárásokon, még sajtómunkások számára sem hozzáférhető, lezárt területekről is folytattuk megfigyeléseinket előfordult, hogy a nap végére szélesebb körű információval rendelkezünk a rendezvénnyel kapcsolatban bármelyik fél.

6. A vizsgálatok általános jellemzői

A vizsgálatok alapvető sajátossága volt, hogy – mint minden ombudsmani eljárásban – csak az alapjogi kérdések vizsgálatára koncentrált, ami egyúttal azt is jelentette, hogy szigorúan tartózkodtunk az egyes rendőrszakmai kérdések megítélésétől: azok célszerűségéről, hatékonyságáról – bár esetenként értelemszerűen azokról is volt kialakult álláspontunk, hatáskör és a speciális szakképzettség hiányában – egy esetben sem tettünk említést. Még akkor sem, ha az adott esetben viszonylag egyszerűen megítélhető volt is. A vizsgálatosorozatot a kezdetektől olyannak terveztük, amelynek a középpontjában a gyülekezési jog érvényesülése áll, de valamennyi, a közterületi rendezvényekhez (azok lebonyolításához, az azokon való részvételhez stb.) szorosan kapcsolódó alapvető jogok védelmét is szem előtt tartja. Így a rendőrség eljárásának, vagy egyes intézkedéseinek vizsgálatakor magától értetődően az emberi méltósághoz való jog jelentette a zsinórmértéket, és a kegyetlen, megalázó bánásmód tilalma, a hátrányos megkülönböztetés tilalma, a jogorvoslathoz való jog és a tisztességes eljáráshoz való joggal összefüggő követelmények jelölték ki vizsgálatunk határait.

Megfigyeléseink a közterületi rendezvények teljes spektrumára, vagyis a

²⁷¹ Ezekre csak akkor nem került sor, ha a rendezvényeken való részvételle, a rendelkezésre álló idő szűkössége miatt nem tudtunk felkészülni.

demonstrációk – függetlenül azok statikus vagy dinamikus (menetek, felvonulások) voltától –, sőt számos esetben a gyülekezési jog hatálya alá nem tartozó rendezvényekre, mint például a – mindenki előtt nyitva álló – egyes állami- és önkormányzati ünnepekre is kiterjedtek. Utóbbiak estében a véleményszabadság, az önrendelkezési jog (magánszféra) védelme állt a középpontban, így megfigyeléseink az egyes rendőri szervek mellett, a rendezvény biztosításában közreműködő egyéb szervezetek eljárására, ennek keretében pedig különösen az igazoltatásokra, a beléptetés mikéntjére, a ruházat átvizsgálására, valamint a rendezvény biztosítására terjedtek ki.

A vizsgálataink során sokszor a rendezvényeken való helyszíni részvétel mellett a gyülekezési joggal összefüggő – így különösen a felosztatást követően történő – előállítások vizsgálatára, pontosabban a demonstrációk területéről, vagy azok közeléből előállított személyek meghallgatására, valamint a fogvatartási körülmények ellenőrzése is sor került. Mindez azt jelentette, hogy a munkánk nem egy esetben korántsem ért véget a rendezvény idő előtti vagy tervezett befejezésével: ha a demonstráció felosztatására, és azzal összefüggésben tömeges előállításra került sor, akkor – az esti, éjjeli, illetve a hajnali órákban – felkerestük az előállítottak fogadására kijelölt rendőrkapitányságokat, vagy a BRFK Gyorskocsi utcai objektumát, ahol meghallgattuk az előállított személyeket, ellenőriztük az elhelyezési körülményeket, a panasztétel, illetve jogorvoslat lehetőségéről való tájékoztatás megtörténtét. Az előállítottak között több esetben voltak fiatalok, 18 év alatti személyek is, így a rájuk vonatkozó rendőrségi többletkötelezettség (a hozzátartozók gyors értesítése, megfelelő elkülönítés a felnőtt korúaktól stb.) teljesítését is vizsgáltuk. A közterületi rendezvényekre szűkítve azt is mondhatjuk, hogy a saját megfigyeléseink mellett, sok esetben interjú módszerrel szereztünk többletinformációkat. E meghallgatások minden formalitástól mentesek voltak: az adott objektumban valamennyi, az adott rendezvénnyel összefüggésben előállított személyt az előállító-helyiségben kerestünk fel, az előállítottakat minden esetben személyi szabadságot korlátozó kényszerintézkedések foganatosítását megelőző tapasztalatairól is megkérdeztük. Ennek során lehetőséget biztosítottunk arra, hogy az ügyvel kapcsolatos bárminemű közlendőjüket előadják, ezt követően pedig előbb a rendezvénnyel, majd a rendőri intézkedésekkel kapcsolatos tapasztalataikról is kérdeztük őket. Az előállítottak valamennyi esetben együttműködőnek bizonyultak, és hasznos információkkal szolgáltak.²⁷²

Mindez nem jelenti, hogy kizárólag helyszíni tapasztalataink alapján folytattuk volna le a vizsgálatokat. Azok elengedhetetlen eleme volt Budapest rendőrfőkapitánya, illetve az országos rendőrfőkapitány álláspontjának megismerése, továbbá a rendelkezésre álló okiratok (ideértve a videofelvételeket is) beszerzése. Az ombudsmani megkeresés – a megfigyelés során szerzett tapasztalatok, a beérkezett panaszok, valamint az adott rendezvény után beszerzett egyéb információk alapján összeállított – jellemzően konkrét, az egyes intézkedésekre, azok elrendelésének okára, végrehajtásuk módjára vonatkozó kérdéseket tartalmazott, egyúttal megteremtve annak lehetőségét is, hogy az érintett rendőri vezető az ügyvel kapcsolatos álláspontját is kifejtse. Ugyan a megkeresésben megfogalmazott kérdések és a megküldeni kért okiratokból lehetett következtetni a rendelkezésünkre álló információkra, a feltett kérdések semmiképp sem voltak koncepciózusnak nevezhetőek, azok a tényállás minél alaposabb feltárását szolgálták. Csaknem minden esetben előfordult, hogy egyik-másik kérdésre olyan választ kaptunk,

²⁷² Ezeknek az „interjúknak” volt egy nem várt hozadéka is: időről-időre egyes tüntetők hangot adtak abbéli meggyőződésüknek, hogy besúgók vagyunk. Ilyenkor azonban rövid időn belül mindig akadt egy korábbi ügyfelünk, aki a velünk kapcsolatos gyanút „eloszlatta”.

amely nem, vagy csak részben egyezett meg a helyszíni megfigyelések eredményeivel. Ilyenkor megfelelően (újra)értékeljük a rendelkezésre álló információkat.

A szerzeágazó, megkeresésről megkeresésre változó kérdésekkel szemben csaknem állandó volt azon okiratok köre, amelyeket minden esetben beszereztünk: így különösen az összefoglaló jelentés, az egyes személyi szabadságot korlátozó kényszerintézkedésekről készült rendőri jelentések, az előállítások foganatosításával kapcsolatban keletkezett dokumentumok, valamint egyes, megfigyelésünk szerint problémás helyszínnel kapcsolatos videofelvételek megküldését kértük. Több olyan eset is előfordult, amikor a BRFK külön kérés nélkül is megküldte e szokásos dokumentációkat, így esetenként töredékére rövidítve vizsgálatunk lefolytatásához szükséges időtartamot.

A vizsgálat során esetenként több tucat – esetenként széleskörű fotó- és videó dokumentációval kiegészített – panasz is érkezett az ombudsmanhoz, amelyek további, érdektelennek és elfogadatlannak nem nevezhető információval is szolgáltak.

A fentiek mellett felhasználtunk valamennyi hozzáférhető egyéb „iratot” – újságcikk, tudósítás, televízióadás, internetes fényképalbumok, video megosztó site-ok, stb. – is.

Az országgyűlési biztos jelentésének előkészítése során az említett valamennyi rendelkezésünkre álló információt egyenként és összességében értékeltünk.

7. A vizsgálat lefolytatását követő együttműködés

Több esetben – alapvető joggal összefüggő visszásság, vagy ennek veszélye hiányában – a vizsgálat jelentés nélkül került lezárásra. Az országgyűlési biztos jelentését minden esetben az országos rendőrfőkapitánynak és Budapest rendőrfőkapitányának, továbbá – a vizsgálat megállapításaihoz képest – az igazságügyi és rendészeti miniszternek, a Miniszterelnöki Hivatalt vezető miniszternek, valamint az Országgyűlés elnöke mellett valamennyi érintett parlamenti bizottság vezetőinek is megküldte.

Jelen tanulmány tárgya szempontjából nem általában az ombudsmani intézkedések fogadtatása, hanem a Rendőrség azokra adott válasza tekinthető jelentősnek. Az országgyűlési biztos a gyülekezési jog érvényesülésével kapcsolatos vizsgálatai során az alapvető joggal összefüggő visszásságok orvoslására, vagy megelőzésére legtöbbször a Rendőrségnek tett ajánlást. Általánosságban elmondható, hogy tapasztalataink szerint – még ha az ajánlás elfogadásától az országos főkapitány a biztosnak írt válaszában elzárkózott is – az év során a Rendőrség folyamatosan hasznosította a korábbi ombudsmani jelentések megállapításait.²⁷³ Ilyenként említhető, hogy sajátos életre kelt egy, a különféle rendezvényeinken hozzáférhetővé tett, a gyülekezési jog érvényesülésének vizsgálatára irányuló helyszíni ellenőrzéseink tapasztalatait összefoglaló kéziratunk,²⁷⁴ melyet a Rendőrség beillesztett oktatási tervébe, és az állomány számára hozzáférhetővé tette.

Az egyes ajánlások fogadtatása és hatása azonban meglehetősen vegyes képet mutat. Így a Clark Ádám téri tömegoszlatással és a tömeges előállításokkal kapcsolatban megfogalmazottak többségét²⁷⁵ az országos rendőrfőkapitány még a Független Rendészeti Panasztestület – ombudsmani jelentéssel csaknem azonos érvelést tartalmazó határozatai

²⁷³ Így pl. az ombudsman OBH 2452/2008 sz. jelentését követően a nagy létszámú előállítások foganatosítása során a korábbi problémákat vizsgálataink során nem észleltük.

²⁷⁴ Hajas Barnabás – Halász Zsolt – Láposy Attila: Tüntetések Budapesten – A 2008. évi ombudsmani vizsgálatok tapasztalatairól (kézirat gyanánt) [kiadó, év és hely nélkül].

²⁷⁵ OBH 2452/2008 sz. ügy.

ellenére is – vitatta.²⁷⁶ (A rendőri jelentésekkel, illetve a parancsnoki kivizsgálások lefolytatásával, dokumentálásával kapcsolatos ombudsmani megállapításokat, valamint az azokhoz kapcsolódó kezdeményezést a főkapitány elfogadta.)

A rendőri azonosítók kérdése az egyetlen terület, ahol annak ellenére, hogy az ombudsman többször is jelezte a problémát, nemhogy előrelépést nem tapasztaltunk, hanem OBH 5266/2008 és OBH 5642/2008 sz. jelentéseiben újabb visszasságot tárt fel a biztos. E problémakörön kívül ugyanazon vagy hasonló probléma miatt a biztos nem fogalmazott meg ajánlást.

Összességében elmondható, hogy az ombudsmani kezdeményezések és ajánlások többségét az országos rendőrfőkapitány elfogadta,²⁷⁷ és

- elrendelte a rendezvények bejelentésével kapcsolatos témakört érintő belső útmutatójuk olyan kiegészítését, mely valamennyi rendőri szerv számára nyilvánvalóvá teszi, hogy az elektronikus levélben tett bejelentéseket fogadni és regisztrálni kell;
- amennyiben pedig a demonstráció bejelentőjének nincs lehetősége bejelentését a Ket. által előírt módon és formában megtenni, úgy fel kell hívni figyelmét arra is, hogy bejelentését a BMr. 3. §-ának megfelelően, joghatással bíró formában ismételje meg;
- a gyülekezési jog gyakorlásához elengedhetetlen intézményvédelmi kötelezettség tényleges megvalósulása érdekében a biztosítási tervekben rögzített intézkedések maradéktalan megvalósításának garanciális jelentőségére a végrehajtói állomány figyelmét felhívta;
- a fokozott ellenőrzések egységes végrehajtása érdekében kidolgozandó módszertani útmutató előkészítése során figyelembe fogják venni az OBH 5642/2008 sz. jelentés megállapításait;
- intézkedett arra vonatkozóan, hogy a Készenléti Rendőrség és a megyei (fővárosi) rendőr-főkapitányságok állománya ismerje meg az Obtv. országgyűlési biztosokat megillető jogosítványokat, intézkedett továbbá, hogy a rendőri szervek vezetői az állomány képzése során ismertessék alárendeltjeikkel a jelentésben foglaltakat;
- az Öltözködési Szabályzat – a vonatkozó miniszteri rendeleti szabályozás átfogó felülvizsgálatát követő – közeljövőben várható módosítása során megvizsgálják, hogy a rendőrök azonosíthatóságával kapcsolatos ombudsmani javaslatok figyelembevételével milyen egységes szabályozása garantálhatja még inkább a rendőrök azonosíthatóságát;
- a BRFK vezetőjének rendészeti helyettese a megfelelő azonosíthatóság érdekében ismételten felhívta az érintett állomány figyelmét a vonatkozó normák maradéktalan betartására és előírás szerű alkalmazására;

²⁷⁶ Ezt követően az előállítottak egy része a szabálysértési eljárás során tárgyalás tartását kérte, egyúttal ezen eljárásokban – mintegy előkérdésként – a tömegosztatás, valamint az előállítások jogalapját és módját egyaránt vitatta. Figyelemmel arra, hogy e kérdésekkel összefüggésben bírósági eljárás indult, az azok érdemét érintő további szakmai vitát a biztos nem tartotta célravezetőnek. Tudomásunk szerint a szabálysértési eljárásokat az eljáró bíróságok – indokolásukban többször az ombudsman jelentésére hivatkozva, annak érvrendszerét magukévá téve – megszüntették.

²⁷⁷ E helyütt nem ismételjük meg azon intézkedések fogadtatását, amelyeket korábban már bemutattunk.

- különös figyelmet fordítanak a rendőrök azonosíthatóságát biztosító szabályok betartásának ellenőrzésére;
- a Rendőrség – a honlapján még nem szereplő, régebbi – normák megismerésére irányuló állampolgári kéréseknek eleget tesz;
- annak érdekében, hogy a rendezvénybiztosítások, és az ehhez kapcsolódó rendőri intézkedések megfeleljenek a hatályos jogszabályokban meghatározottaknak, több segédlet, módszertani útmutató, valamint a már említett kézirat megküldésre került a Rendőrtiszti Főiskola és valamennyi rendészeti szakközépiskola, továbbá a megyei rendőr-főkapitányságok részére.

Voltak azonban olyan ombudsmani intézkedések is, amelyeket az országos rendőrfőkapitány részben vagy egészben nem fogadott el. Ezen intézkedésekkel kapcsolatos korábbi álláspontját az országgyűlési biztos fenntartotta.

8. Összefoglaló

Az együttműködés mind a rendőri vezetőkkel, mind a helyszínen a biztosítási munkát végző szakemberekkel – néhány kisebb, a kezdeti és egyre csökkenő bizalmatlanság és félreértések számlájára írható „döccenőt”²⁷⁸ leszámítva – abszolút kiemelkedőnek és példaértékűnek minősíthető. Sajnos a jelenleg uralkodó jogi kultúra kontextusában nem egyértelmű, ezért külön öröndetes, hogy egy állami, különösen egy zárt és hierarchikus rendvédelmi szerv nem elutasítón, hanem befogadó és konstruktív módon reagált a biztos részéről érkező egyes kritikákra.

A helyszíni megfigyelések egyértelmű előnye, hogy belőlük olyan közvetlen információk szerezhetőek, amelyek alapján nagy pontossággal eldönthető, hogy az alapvető joggal összefüggő visszasság gyanúja fennáll-e, így induljon-e konkrét vizsgálat az ügyben hivatalból, vagy sem. A preventív helyszíni vizsgálatok elsődleges tapasztalatai (például jogszerű volt-e a rendezvény feloszlátása) emellett gyors közleményben a nyilvánosság számára kommunikálhatóak, hangsúlyozva, hogy itt még csak előzetes, és nem vizsgálat utáni megállapításokról van szó. Az intenzív kommunikáció lehetővé tette azt is, hogy a vizsgálatok menetét és folyamányait – kis túlzással folytatásos regényhez hasonlóan – nemcsak a szűkebb szakmai, hanem a szélesebb nyilvánosság is folyamatosan nyomon követhesse. A biztos tehát mindvégig szem előtt tartotta, hogy a szakmai érvek megalapozottsága mellett a minél teljesebb nyilvánosság számít a legerősebb fegyverének.

A helyszíni tapasztalatok további hozadéka az volt, hogy ha a biztos a vizsgálat elrendelését látta indokoltnak, a Rendőrség irányába a megkeresés már célzott jellegű lehetett: nem egyfajta tapogatózó kérdések, hanem teljes, konkrétumokat firtató kérdéssor volt rögzíthető. Tovább fokozta az eljárás sebességét, hogy a munkatársak már a rendezvény napján bekérték a megfelelő dokumentációt (rendőrségi megtiltó határozat, fogdakönyv stb.), ha szükséges volt, akkor a video- és hangfelvételeket, amelyek így – a

²⁷⁸ A békés gyülekezési joggal kapcsolatos egyik – előre bejelentett – helyszíni vizsgálat során, 2008. október 23-án tevékenységünket a helyszínbiztosítási feladatokat ellátó rendőrök csomag és ruházat átvizsgálásával, igazoltatással, valamint a helyszín elhagyására való felszólítással akadályozták. Tették ezt annak ellenére, hogy a tájékoztattuk az eljáró rendőröket ott-tartózkodásunk okáról, és hivatali igazolványunkkal is igazoltuk magunkat. Az esetért mind a budapesti, mind az országos rendőrfőkapitány utóbb elnézést kért a biztostól, és egyúttal tájékoztatták arról, hogy felhívták a rendőri állomány figyelmét a biztos feladat- és hatáskörére, valamint eljárási, vizsgálati lehetőségeire, illetve a rendőri állomány ezzel kapcsolatos kötelezettségeire.

Rendőrség nagyfokú együttműködése mellett – néhány nap alatt meg is érkeztek. A preventív helyszíni vizsgálatok pozitívuma volt, hogy a biztos számára az eseményekről azonnal rendelkezésre álltak a munkatársak által készített sajtó- és videóanyagok. Ennek is köszönhető, hogy az egyébként optimális időt lerövidítve, a vizsgálati jelentések mindössze egy-két hét alatt elkészültek.²⁷⁹

A vizsgálat mindazonáltal nem lehetett „féloldalas”, ezért nemcsak a rendőrségi gyakorlatra terjedt ki, hanem a jogi háttér, a gyülekezési jog gyakorlását, valamint a rendőrségi eljárást szabályozó normák alkotmányossági monitorozására is. Az így kirajzolódó komplex problémakép vázlatából az egyes alapjogi kérdéseket, dilemmákat (például a gyülekezési joghoz kapcsolódó intézményvédelmi kötelezettség terjedelme, a versengő rendezvények vagy a bejelentési kötelezettség tartalmának megítélése) könnyebben és alaposabban lehetett megítélni. Mindamellett az a – kezdetben gyakorta megfogalmazódó – „vád” sem érthette a biztos hivatalát, hogy neki könnyű a problémákat az „íróasztal mögül” megítélni. Az országgyűlési biztos és munkatársai természetesen jogászok, nem pedig héroszok, így elsődleges terepük az íróasztal és környéke marad, de azért – ahogy a helyszíni vizsgálatok egyfajta közhelyeként summázható – soha sem árt az eseményeket teljes valójukban, a gyakorlat oldaláról is szemlélni.

E munkánk során 2007. október 22-e óta több mint húsz alkalommal, mintegy 50 közterületi rendezvényen,²⁸⁰ összesen több száz munkaóra ráfordítással folytattunk helyszíni

²⁷⁹ Ezt az a – majdhogynem spontán módon kialakult – gyakorlat is segítette, hogy az általunk megfigyelt rendezvényről készült rendőrségi összefoglaló jelentést a lehető legrövidebb idő alatt juttatták el az ombudsmanhoz.

²⁸⁰ 2008. március 7-én Feneketlen-tó mellett két ifjúsági szervezet kerületi népszavazási kampányzáró rendezvénye; 2008. március 9-én egy magánszemély által, a miniszterelnök háza elé bejelentett tüntetést, a Rendszerváltó Fórum Alkotmány utcába bejelentett rendezvényét, a Magyar Nemzeti Bizottság 2006 nevű szervezet Vértanúk terén zajló demonstrációját 2008. március 9–14. között esténként; 2008. március 14-én a Petőfi téren egy magánszemély által bejelentett – hungarista – rendezvényt; 2008. március 15-én a Kossuth téren az állami zászló felvonása, a Vértanúk tere felőli oldalán a nézők előtt nyitva álló részről a kordonon belülről kísérték figyelemmel az eseményeket; a Múzeum körúton az állami rendezvény helyszínét; egy, a Kálvin tére érkező felvonulást, amelynek résztvevői verbálisan konfrontálódtak az állami ünnepséget biztosító őrző-védő cég, valamint a rendőrség helyszíni biztosítást végző állományával; az Erzsébet híd pesti hídfőjéről a Fővárosi Önkormányzat megemlékezését és azt kísérő eseményeket; az Erzsébet tér, a Jobbik és a Magyar Gárda rendezvényét; a Fidesz MPP Erzsébet híd pesti hídfőjénél tartott rendezvényét; a Blaha Lujza téren, a Magyar Önvédelmi Mozgalom rendezvénye, valamint a rendőrség ezt követő intézkedéseit; 2008. április 9-én a Hollán Ernő utcai „flashmob” és „ellen-flashmob” rendezvényeket; 2008. április 11-én a Hollán Ernő utcai tüntetés és egy elkésetten (a Gytv. 3 napos határidején belül) bejelentett ellentüntetést; egy magánszemély Kossuth tére, a Szabadság tére, a Roosevelt tére, valamint a Clark Ádám térre elkésetten (a Gytv. 3 napos határidején belül) bejelentett rendezvényeit, ideértve ez utóbbi felozlatását is; 2008. május 18-án a Kendermag Egyesület tüntetését; a 2008. június 6-án tartott Trianon-megemlékezést; 2008. július 5-én a Szivárvány Misszió Alapítvány rendezvényét; a Rendszerváltó Fórum rendezvényét; egy magánszemély ellentüntetést; a Magyar Nemzeti Bizottság 2006 Liszt Ferenc terén zajló demonstrációját; 2008. szeptember 6-án egy magánszemély rendezvényét; 2008. szeptember 17-én a Corvin köz – Kossuth tér útvonalon megtartott vonulások demonstrációját; 2008. szeptember 20-án a Bibó István Közéleti Társaság (Magyar Demokratikus Charta) rendezvényét, a Hatvannégy Vármegye Ifjúsági Mozgalom (HVIM) rendezvényét és az Országos Cigány Önkormányzat (ÖCO) rendezvényét; 2008. október 4-én a „Tarka Magyar” tüntetést; 2008. október 22-én a Rákóczi Szövetség, az Európai Magyar Szabadságharcos Világszövetség Műegyetemtől a Bem térig, illetve a Kossuth térig tartott felvonulásait, valamint a Magyar Nemzeti Bizottság 2006 Kossuth téri rendezvényét; 2008. október 23-án a Kossuth téri és a Vértanúk terei állami rendezvényeket; Jobbik és a Magyar Gárda rendezvényét; a Magyar Önvédelmi Mozgalom (MÖM) rendezvényét; a Hatvannégy Vármegye Ifjúsági Mozgalom (HVIM) rendezvényét; a Magyarok Világszövetsége (MVSZ) rendezvényét; a Magyar Nemzeti Bizottság 2006 rendezvényét; az Operánál az állami rendezvények előkészületeit; a Markó utcai csoportos igazoltatást; 2008. november 3-án és 5-én a Szlovák Köztársaság Budapesti Nagykövetsége elé szervezett tüntetéseket; továbbá a Közszolgálati Sztrájkbizottság által szervezett 2008. november 29-i rendezvényeit kísértük a helyszínen is figyelemmel.

vizsgálatot. A vizsgált rendezvények jellemzően a gyülekezési jogról szóló 1989. évi III. törvény (a továbbiakban: Gytv.) hatálya alá tartoztak, vagy azzal szorosan összefüggtek. Az állami és önkormányzati rendezvényeken való részvételt – amellet, hogy azokat a Rendőrség gyülekezési jog hatálya alá tartozó rendezvényként vette tudomásul – az azokat kísérő, különböző csoportos véleménynyilvánítási módok is indokolták.

Az ombudsman a gyülekezési jog érvényesülésére vonatkozó, 2008-ban, 41 rendezvényen szerzett helyszíni vizsgálatait tapasztalatait eddig öt jelentésben²⁸¹ foglalta össze, és több, a gyülekezési jog érvényesülésével kapcsolatos panaszt is vizsgált.²⁸²

²⁸¹ OBH 2058/2008; OBH 2452/2008; OBH 3262/2008; OBH 5266/2008; OBH 5642/2008 sz.

²⁸² Lásd OBH 2952/2008; OBH 3628/2008; OBH 3765/2008; OBH 5593/2008; OBH 3197/2007; OBH 4583/2007; OBH 4685/2007; OBH 5642/2007 sz.ámú ügyek.